

Voor een rookvrije wereld¹

VERGIF VOOR DE MENS EN EEN RAMP VOOR DE NATUUR

Tabak is een vergif voor de mens en een ramp voor de natuur. Maatregelen om mens en natuur tegen tabaksgebruik te beschermen worden gewetenloos bestreden door de uiterst kapitaalkrachtige en machtige lobby van de tabakmultinationals.

I. TABAK IS EEN VAN DE BELANGRIJKSTE, VERMIJDBARE OORZAKEN VAN ZIEKTES, HANDICAPS EN VROEGTIJDIGE STERFTE

Naar gelang het wetenschappelijk onderzoek vordert, wordt het dodenappel ondraaglijker. Nog enkele cijfers.

Actief roken doodt vijf maal meer mensen dan slachtoffers van verkeersongevallen, drugmisbruik, moord, zelfmoord en aids tesamen.

In de VS, zo lezen we in het verslag van de US Surgeon General's "on smoking and health" (Juni 2006), dat er van de 120 miljoen passieve rokers jaarlijks 35.000 sterven (longkanker en coronaire hartziekte).

In de VS zijn 1 op 5 kinderen passieve rokers. 430 pas geborenen werden het slachtoffer van een plotselinge dood ten gevolge van passief roken.

Passief roken voor kinderen, zowel thuis als in de wagen, waar ze "vergast" worden, is meer dan nefast voor hun gezondheid, zowel fysisch als mentaal en is voldoende bekend. Nog een recent voorbeeld.

In Vlaanderen nam de afdeling tandheelkunde van de Katholieke Universiteit Leuven² deel aan een onderzoek bij meer dan 2500 kinderen, 3 en 5 jarigen, met name in 4 regio's: West Vlaanderen (Waregem en Tielt), Vlaams Brabant (Tielt Winge) en Antwerpen (Berlare) naar het effect van het rookgedrag van de ouders op het tandbederf van hun kinderen. 30 % van de ouders waren rokers. Kinderen van rokende ouders hadden méér tandbederf dan kinderen van niet-rokende ouders (10% versus 5% bij de 3-jarigen en 42% versus 25% bij de 5-jarigen). Na analyse van de data rekening houdende met mogelijke andere verklarende factoren (voedingsgewoonten, mondhygiëne, sociale afkomst,...) bleken 5-jarigen een 3 maal

¹ R. Blanpain, Passief roken. *De zachte moordenaar. Rookvrij werken, reizen, tafelen en spelen*, Van Halewijck, Leuven, 2003, 159 p.; *Roken en de onderneming. Rechten en plichten van werkgever en werknemer*, Maklu, Antwerpen, 2004, 242 p.; "Smoking and the workplace", *Bulletin of Comparative Labour Relations*, nr. 54, Kluwer Law International, Deventer, 2005, 254 p.

² R Leroy , K Hoppenbrouwers , A Jara , D Declerck , Parental Smoking Behavior and Caries Experience in Pre-school Children", *Community Dentistry and Oral Epidemiology*, 2007, 15 p (in press). ¹ School voor Tandheelkunde, ² Department Jeugdgezondheidszorg, ³ Biostatistisch Centrum, Katholieke Universiteit Leuven

hoger risico te hebben op het ontwikkelen van tandbederf wanneer minstens één van hun ouders rookt.

In Canada zijn dagelijks 2,800,000 kinderen slachtoffer van passief roken, thuis. Volgens de WGO gaat het om 700 miljoen kinderen, die wereldwijd aan de gevaren van passief roken zijn blootgesteld.

Het weze herhaald: het staat onweerlegbaar vast dat **elke blootstelling aan tabaksrook, ook de minste, nadelig is voor de gezondheid.**

Dit alles is maatschappelijk onaanvaardbaar. Geld verdienen met tabak ten koste van dood en van gezondheid, gepaard gaande aan onnoemelijk menselijk leed, kan niet langer.

Het huidig voorlichting- en afschrikkingbeleid werkt blijkbaar onvoldoende.

Daarbij moeten we spijtig genoeg vaststellen dat het huidig voorlichting- en afschrikkingbeleid blijkbaar onvoldoende werkt. Het is gebleken dat afschrikken weinig effect heeft. Op de verpakking staat dat roken dodelijk is en toch roken bv. jongeren en vrouwen onverminderd. Hoe kom dat ?

Er is blijkbaar onvoldoende inzicht in de kosten-baten van actief roken

Wat is de “kosten-baten” analyse van roken? De roker heeft zeer veel kans op ziekten, medicijn gebruik, hospitalisatie, chemotherapie, operaties etc. Hij weet dat. Kosten die de maatschappij moet dragen voor persoonlijk en bewust wangedrag. Moet dit wangedrag betrokken worden in de bijdragen voor verzekeringen en sociale ziektezorg? Anderzijds zullen rokers vroegtijdiger sterven en dus minder lang een beroep doen op pensioen etc. Zijn die balansen bekend?

II. TABAK IS EEN RAMP VOOR DE NATUUR

Tabak wordt geteeld in meer dan 100 landen, meestal in ontwikkelingslanden. China is de grootste producent, gevolgd door de VS, Indië, Brazilië en Turkije. Deze vijf landen nemen 2/3 van de teelt voor hun rekening.

1. Pesticiden

Het telen van tabak gaat gepaard aan massaal gebruik van pesticiden. In 1997 ging het wereldwijd om 5,5 miljoen pond van methyl bromide. Deze pesticiden dringen in de grond, vervuilen zeeën, rivieren en de voedselketen. Zij dragen o.m. bij tot de genetische selectie van muggen en vliegen, die de bestrijding van malaria bemoeilijken.

2. Groene tabaksziekte

Tabaktelers lijden aan deze ziekte door contact met vochtige bladeren en absorptie van nicotine in hun huid. Bij wijze van voorbeeld: 41 % van de tabaktelers (migranten) in Noord Carolina (VS) krijgen deze ziekte minstens eenmaal gedurende de periode van de oogst.

3. Ontbossing

Tabak wordt gedroogd door warme lucht. In vele ontwikkelingslanden worden met dat doel bomen omgehakt. Honderd duizenden hectaren bos gaan aldus jaarlijks in de vlammen. In Afrika verdwijnt aldus 5% van de bossen per jaar.

4. Impact op voedselvoorziening

Het telen van tabak betekent dat er minder land is voor voedsel. Men gaat er van uit dat aldus 10 tot 20 miljoen mensen minder gevoed worden. Dagelijks sterven kinderen van de honger.

5. Pollutie – afval

Tabaksrook is de belangrijkste oorzaak van binnen kamers vervuiling in de ontwikkelde landen. Dagelijks worden wereldwijd meer dan 10 miljard sigaretten gerookt.

Rivieren en zeeën worden vervuild. De Internationale dag van de grote opkuis van kusten en rivieren (2003) toonde aan dat sigarettenafval de grootste oorzaak was van afval, namelijk 29,5% van alle afval en wereldwijd 1 miljard 922 miljoen stuks betrof per dag. In het V.K. (2002) waren sigaretten peuken, pakjes en stekjes de meest voorkomende elementen van afval, met name 122 ton sigaretten-vuiligheid per dag. In het VK worden 200 miljoen peuken en 20 miljoen pakjes per dag weggegooid, meestal op de grond. Sigaretten filters gaan 18 maanden of meer mee. De nicotine zijpelt de grond in, langzaam maar zeker.

Tabak heeft geen enkele maatschappelijk toegevoegde waarde. Integendeel, “Tabak is nog steeds een van de belangrijkste, vermijdbare oorzaken van ziektes, handicaps en vroegtijdige sterfte”³.

III. BELEID

A. Maatregelen

1. Op korte termijn

a) Onderzoek

* Informatie over rookgedrag

Het is noodzakelijk om informatie te verkrijgen met betrekking tot het toenemend rookgedrag van o.m. jongeren en vrouwen. Waarom gaan ze vroeger en meer roken? Wordt er aan preventie gedaan op de scholen? Welke zijn de psychologische achtergronden hiervan? Verbieden kan omgekeerde effecten

³ Bollaers Caroline “Tabak en ouderen”, in Coolsaet Bo, *HOMage. Wijzer ouder worden, met bijdragen van 70 experts*, Van Halewijck, Leuven, 2007, 260-264.

uitlokken, daarom is de informatie en onderzoek naar de motivatie bij jongeren van groot belang. Wat wordt er nu gedaan?

* Informatie over kosten-baten

Informatie is gewenst over de kosten-baten analyse: wat kosten rokers aan de maatschappij?

Deze informatie (waarom roken, kosten..) moet ons mede toelaten na te gaan welke maatregelen zich opdringen op langere termijn.

b) Rookverbod: passief roken

In ons land bestaat er reeds een rookverbod voor ondernemingen en publieke plaatsen, scholen alsmede voor restaurants.

Er blijven nog twee probleemgebieden, waar ook een **rookverbod** dient ingevoerd te worden:

- **de horeca** – minder dan 30 % voeding

Het mogelijk verlies aan inkomen, dat niet vaststaat, kan niet opwegen tegen de gezondheidsschade. Gepaste inspectie en sanctionering zijn aangewezen.

- **in plaatsen waar kinderen zijn, ook thuis en in de wagen.** Duidelijk dient massaal en publiek geduid te worden dat roken in aanwezigheid van kinderen of bij zwangerschap niet kan. Het gaat om wetgeving en gerichte opvoeding van kinderen en ouders. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) bevat immers het recht van het kind op een gezonde omgeving en opvoeding. De Overheid is daarvoor verantwoordelijk.

Concreet wordt o.m. voorgesteld:

- dat Kind en Gezin er mede zou over waken of kinderen blootgesteld zijn aan passief roken;
- de ouders overtuigen niet te roken in aanwezigheid van hun kinderen;
- het aanbieden en subsidiëren van ontwenningprogramma's;
- in geval van aanhoudend rookgedrag van ouders in aanwezigheid van kinderen: het opleggen van een ouderstage tot en met eventueel het opleggen van werkstraffen;
- idem: voor geneeskundig onderzoek op school...nodige aandacht in het onderwijs.

c) Het bestrijden van rookafval

Hier worden concreet volgende maatregelen voorgesteld:

- Verbieden van peuken, pakjes enz. te gooien op iedere openbare plaats of er asbakken leeg te maken op straffe van een administratieve geldboete van 250 Euros (zie gemeentereglement van Elsene);

- De kosten van de vervuiling ten laste leggen van de tabakindustrie en deze jaarlijks voor ons land een bedrag van 300 miljoen Euro te doen betalen als belasting voor vervuiling; dit bedrag wordt aan de gemeenten overgemaakt;
- Bij de verkoop van een pakje sigaretten een peukenbakje te voorzien, vervaardigd in milieuvriendelijk en brandvrij materiaal, om er het vuil in te stoppen en om dit naderhand in een vuilniszak te gooien.

d) Ethisch beleggen: niet langer in de tabaksindustrie

De campagne voor het ethisch beleggen dient uitgebreid te worden tot de tabakindustrie. Wie het hart op de juiste plaats heeft vermag niet langer te investeren in een industrie, die enkel ellende veroorzaakt. Wij doen hierbij een plechtige oproep tot de banken.

2) Op langere termijn: 10 jaar

Zo het huidige beleid inzake voorlichting, afschrikking en een mogelijke aanpassing van kosten onvoldoende is om de gevaren van tabak grotendeels te weren zal men, vrees ik, verplicht zijn over te gaan tot een verbod van verkoop van tabakproducten.

- Het geleidelijk invoeren van een verbod van verkoop van tabaksproducten, met vooreerst een verbod van verkoop in de horeca, krantenwinkels, grootwarenhuizen, langs benzinstations.....
- Het geleidekijk afschaffen van subsidiering van de tabaksteelt en de omschakeling ervan naar mens- en natuurlijke vriendelijke producten.
- Het invoeren door de EU van een preferentieel invoertarief voor goederen uit ontwikkelingslanden, die tabak effectief bestrijden.

B. Niveau en aard van de maatregelen

De maatregelen dienen zowel op het **niveau** van de gemeenschappen, de federale staat, de EU, als internationaal genomen, overeenkomstig de respectievelijke bevoegdheden van deze instellingen.

De EU dient ter zake het voortouw te nemen. Alle wijzen van besluitvorming dienen aangewend te worden, zowel bindende wetgeving, aanbevelingen, de open coördinatiemethode en, voor zoveel als nodig, vrijwillige maatregelen. Deze onderscheiden maatregelen kunnen complementair zijn.

De Overheid dient de betrokkenen te raadplegen, maar zelf de nodige maatregelen te nemen. Collectieve arbeidsovereenkomsten zijn niet dienend, aangezien de sociale partners ter zake betrokken partijen zijn (de werkgevers onder invloed van de tabaklobby, de vakbonden hebben zowel leden-rokers als niet-rokers).

SAMENVATTEND : Maatregelen, die zich dus opdringen zijn:

- op korte termijn:
 - nader onderzoek naar het waarom van het rookgedrag en een kosten-batenanalyse;

- een rookverbod in de openbare plaatsen, scholen, horeca en ondernemingen;
 - een rookverbod op plaatsen waar kinderen zijn, gepaard aan een aangepast educatief beleid naar de ouders toe;
 - aanmoedigen van ontwenningmaatregelen;
 - afbouwen van de subsidiering van tabaksteelt;
 - de tabakindustrie voor de vervuiling doen betalen;
 - het afvalbeleid te sturen en Europa – de wereld - te beschermen tegen peuken en andere tabaksafval;
 - zorgen voor een passende handhaving;
 - uitbreiden van het verbod van ethisch beleggen naar de tabaksindustrie.
- op langere termijn: het invoeren van een verbod tabak te verkopen
 - de rol van de EU: alle mogelijke rechtswegen aanwenden, in functie van de desbetreffende bevoegdheid van de EU.

Roger Blanpain,
Hoogleraar Arbeidsrecht.